

TASIRIN YAWAN KARANTA RUBUTATTUN WASANNIN KWAIKWAYO A KAN QWAZON XALIBAN MANYAN MAKARANTUN SAKANDAREN JIHAR KADUNA A FANIN NAHAWUN HAUSA
EFFECT OF EXTENSIVE READING EXPOSITORY FICTION ON SENIOR SECONDARY SCHOOLS STUDENT'S PERFORMANCE IN HAUSA GRAMMAR IN KADUNA STATE

Ahmed MUSA¹, L. J. MAGAYAQI¹ and B. D. USMAN²

¹DEPARTMENT OF ARTS SOCIAL SCIENCE EDUCATION, FACULTY OF EDUCATION, AHMADU BELLO UNIV. ZARIA
ahmedmtaba10@gmail.com:08062688007, lubabatujibomagayaki@gmail.com07062583474

DA

²DEPARTMENT OF NIGERIAN LANGUAGES AND LINGUISTIC KADUNA STATE UNIVERSITY, KADUNA
baladogara111@gmail.com:08068139485

Tsakure

Wannan bincike mai taken "Tasirin Yawan Karanta Qagaggun Labarai a Kan Qwazon Xaliban Manyan Makarantun Sakandaren Jihar Kaduna a Fanin Nahawun Hausa" An gabatar da manufofinsa guda huxu tare da tambayoyi huxu daga manufofin da kuma hasashen bincike su ma guda huxu. Binciken ya mayar da hankali wajen gano tasirin amfani da dabarar yawan karanta qagaggun labarai wajen inganta qwazon xalibai a nahawun Hausa. Akwai jimillar manyan makarantun Sakandare 340 a shiyyoyin ilimi 12 da suke da xalibai 'yan aji biyu (SS II) su 27,779 a Jihar Kaduna inda aka gudanar da binciken. An yi amfani da samfurin zaɓin canki-canka aka zaɓo makarantu biyu da Dalibai 360 'yan aji biyu (SS II). Watau, daga makarantar G.S.S Zariya a matsayin makarantar gwaji da kuma G.G.S.S Alhuda-huda wadda ta ke ta lura. An gudanar da binciken ne ta amfani da tsarin gwaji, inda aka raba xalibai zuwa rukuni na gwaji da rukuni na lura. An yi amfani da jarabawar gwaji a farko da kuma karshe da koyarwa ta hanyar yawan karanta kagaggun labarai domin tattara sakamakon binciken. Sakamakon binciken bayan yin amfani da kididdigar ma'aunin gwajin-t da kuma ma'aunin -p, ya nuna cewa akwai tasiri da fifiko sosai a tsakanin Daliban da aka koyar da su Nahawun Hausa ta hanyar yawan karanta kagaggun labarai da waɗanda ba a koyar da su ba ta wannan hanyar ta fuskar iya sanin kalmomi da sanin ma'anar suna a nahawu da sanin kalmomin aikatau da sanin wakilin suna a nahawun Hausa. Domin kuwa an samu 0.00 daga kididdigar ma'aunin -p a dukkan hasashen binciken guda huɗu wanda bai kai 0.05 ba da aka dora hasashen binciken. Hakan ne ya sa aka yi watsi da hasashen. Saboda haka binciken ke ba da shawarar cewa malamai da hukumomin tsara manhaja da su rungumi koyar da yawan karanta kagaggun labarai a matsayin wata sabuwar dabara ko hanyar koyarwa. Sannan kuma hukumomin Ilimi su himmatu sosai wajen dɔukar kwararrun malaman Hausa da ba su horo domin inganta harkar koyarwa.

1.1 Gabatarwa

Karatu da rubutu na xaya daga cikin ginshiqai gudu huxu na koyon harshe. Sauran biyun sun haxa da Magana da sauraro. Karatu wajibi ne ga duk xalibi mai nazarin harshe, domin kuwa babu yadda za a yi a koyan harshe ba tare da fahimtar yadda za a iya karanta shi ba ta hanyar kula da qa'idodin sa da kuma fahimtar abin da aka rubuta. Har wa yau qarewa wajen karatu ga xalibai ya yi karamci, domin shi karatu wani ginshiqi ne na cikas burin al'umma. Kuma ta hanyar karatu ne xalibai, kan fito da manufofi da kuma havvaka rukunin kalmomin nahawun Hausa.

Bugu da qari, koyar da xalibai karatu kan taimaka wajen cikas burinsu gwargwadon abin da za su iya, domin kuwa, yin amfani da dabarun da suka dace wajen koyar da xalibai kan sa su sami ilimi mai nagarta. kasancewar ana amfani da rubutattun wasannin kwaikwayo wajen isar da saqo ta sigar rubutu. Wannan ne ya sa za a yi amfani da rubutacciyar hanyar sadarwa wajen gudanar da wannan aiki. Musamman lura da yadda rubutaccen adabi yake taka rawa wajen sadar da saqonni ta sigogi guda uku, wato ta hanyarwaqa da zube da wasan kwaikwayo.

Maqasudin Bincike

Mafi yawa daga cikin xaliban sakandaren gwannati, na fuskantar matasala wajen fahimta, da fito da ma'anar ta sarari da ta voye da kuma bayyana kalmoni daga labarai qagaggaun littatafai na Hausa, wannan ya sa suke mashi kallon wani abu mai wuyar karatu. Ba domin komai ba, sai domin yadda suka ga masu koyar da su basu da cikakkiyar qwarewa wajen koyar da su karatunsa, koma a ce basu da sha'awarsa.

Baya ga haka, wani abun da ke haifar wa koyar da karatun harshen Hausa cikas. Ya samo asali sakamakon mafi yawa daga cikin malaman da ke koyar da darussan Hausa a makarantu sakandare nasa kai ne, wasu ma ba harshen Hausa suka nazarta ba. Wannan yasa basa bayar da qwazon wajen koyon karatun harshen ga xalibai ya yi qaranci. Musamman wajen fito da ma'ana ta sarari da ta voye da kuma bayyan ma'anar kalmomi daga rubutaccen labarai na Hausa.

Manufofin Bincike

- i. Qwankwance tasirin yawan karanta rubutattun wasannin kwaikwayo kan qwazon xalibai wajen havvaka sanin kalmomin nahawun Hausa.
- ii. Tantance tasirin yawan karanta rubutattun wasannin kwaikwayo kan qwazon xalibai wajen sanin ma'anar suna na nahawun Hausa.

Tambayoyin Bincike

- i. Ta ya ya yawan karanta rubutattun wasannin kwaikwayo zai yi tasiri a kan qwazon xalibai wajen havvaka sanin kalmomin nahawun Hausa?
- iii. Wane irin tasiri yawan karanta rubutattun wasannin kwaikwayo zai yi a kan qwazon xalibai wajen sanin ma'anar suna na nahawun Hausa?

Hasashen Bincike

H0¹ Babu wani takamaiman tasiri da yawan karanta rubutattun wasannin kwaikwayo zai yi ga qwazon xalibai da aka koyar ta wannan dabaran havvaka sanin kalmomi nahawun Hausa da kuma xaliban ba'a koyar da su ta wannan dabarar ba.

H0² Babu wani muhimmin tasiri da yawan karanta rubutattun wasannin kwaikwayo zai yi ga qwazon xalibai da aka koyar ta wannan dabarar sanin ma'anar suna na nahawun Hausa da kuma xaliban ba'a koyar ba ta wannan dabarar ba.

Muhimmancin Bincike

Wannan bincike zai zama yana da muhimmancin gaske ga xalibai da malamai da hukumar da masana ilimi bayan an kammala. Bugu da qari, wannan binciken zai taimaka wa gwamnati da masu ruwa da tsaki a fagen ilimi, wajen qara fito da mahimmancin dabarar yawan karanta rubutattun labarai domin kuwa hakan zai haifar da xa mai ido, haka kuma binciken zai taimaka wa masu shirya manhajar koyarwa qarin haske, a vangaren tsara manhajar koyo da koyar wa a fannin harshen Hausa wajen yin amfani da dabarar yawan karanta rubutattun wasannin kwaikwayo a makarantun sakandare.

Karatu

Adamu (2023) ya bayyana ma'anar karatu da cewa zai iya kasancewa a vangarori mabambanta waxanda suka haxa da karatu a voye da kuma karatu a bayyane, sannan za a iya bayyana shi da zancen zuci. Amma ita Idukwe, (2005) cewa ta yi, shi ne furucin sauti mai ma'ana da aka gabatar a rubuce. Sannan kuma an bayyana shi a matsayin alamar da a ke amfani da ita domin samun bayani. Mansur, (2024) cewa ya yi karatu shi ne gano ma'anar rubutattun kalmomi domin fahimtar saqon da mai rubutu yake son isarwa ga mai karatu ko sauraro.

Shi kuwa Akacgbobi da wasu, (2014) suna cewa, karatu shi ne sa tunani domin gano haqiqanin ma'anonin kalmomi da ganga da jumla wanda haka ke buqatar da nau'o'in

tunani da lissafi da kwatantawa da hasashe da yanke hukunci da kuma magance wata matsala. Mansur (2016) ya bayyana ma'anr karatu da cewa karatu shi ne gano voyayyi yar ma'anar da mai karatu ke son isarwa da kuma fahimtar mai karatu ta yadda zai kawo tunani ya hasaso ya yi tambaya sannan ya yanke hukunci. Ya qara da cewa ke nan karatu shi ne qara buxa qwaqwalwa ya bunqasa tunanin dan adam. Karatu hanya ce mai muhimmaci ta koyo ga xalibai tun fil'azal.

Karatun Canki-Canka
Karatun ciro
Sassauqan Karatu
Zuzzufan Karatu
Labari

Adamu (2023) cewa ya yi, labari qirqirarren wani abu ne da ake sifanta irin bajinta wani gwarzo a cikin wata al'umma. Idan a ka lura za a fahimci cewa, waxannan masanan sun haxu a ra'ayin cewa, labari na fito da bajintar gwarzontakar wani mutum. Nafi'u (2005), Ya ce, labari wani zance ne mai tsawo kuma a sigar zube wanda a ke yi da nufin bayyana aukuwar wani al'amari. Kuma a kan yi shi yawanci domin nishaxi. misali kamar labaran cikin Magana jari. Sai dai, Cuddons (1987), ya aminta da cewa, labara wani abu ne na jaruntaka wanda gwarzon labari kan shiga haxarurruka masu dama, amma da yake gwarzo kan kasance hatsabibi, sai a taras ya kuvuta daga bala'o'in da yakan ci karo da su.

Muhimmancin Labari

- i. Yana koyar da xalibai ilimin mu'amala: Labari na taimakon xalibiai wajen samun ilimin mu'amala tare da iya zamantakewa da al'umma mabambanta ta fuskar hakuri da juna. Da kuma sannin ya kamata da girmama nagaba.

- ii. Yana sauqaqawa xalibai wajen koyo: Labari ya kasancewa matsayin wani tsani na neman ilimi ga xalibai, domin kuwa, yana sauqaqa wa xalibai koyon karatu da kuma halartar makaranta a kan lokaci.
- iii. Yana taimaka wa xalibai su fahimci al'adu: Labari yana taimaka wa xalibai su san wasu wurare masu muhimmanci da irin al'adun al'umma da ke rayuwa a wajen.

Rabe-Raben Labari

Aminu (1992), ya raba labari zuwa Rubutaccen labari da Gajeren labari

- i. Rubutaceen Labari: za a iya cewa, tun lokacin da a ka sami hanyar rubuta kalmomi, wannan ita ce ta buxar hanyar rubuta labarai waxanda su ke a vangarori daban daban da su ka shafi rayuwar al'umma ta yau da kullum. Wanda kuma a kan shi ne wannan bincike ya karkata akalar shi akai.
- ii. Gajeren Labari: wannan wani xan taqaitaccen labari ne wanda bai kai yawan litaffi ba gajeren labarai shi ne wanda za a iya karanta a zama xaya, za a iya cewa, gajeren labari bai wuce kalmomi xari biyu zuwa xari biyu da hamsin.

Ma'anar Nahawun

Bello (2011). Nahawu shi ne tsarin nahawu mafi yaxuwa da jama'a suka fi fahimta da saurin ganewa in an ambaci tsare-tsaren nahawun harshe a duniya. Saboda shi ne tsarin malaman harshe suka fi amfani da shi wajen koyar da xaliban harshe.

Rukunan Nahawu

Zaria (2014) ya ce: ba wai sanin ginshiyan nahawu ne sanin nahawun ba, a'a, har ma da sanin yadda tsarin waxannan ginshiyan za su kasance don ba da jimloli masu ma'ana waxanda

Vahaushe zai yi maraba da su. To, idan kuwa haka ne, lallai cikakken bayanin nahawun Hausa zai kasance bayanin ginshiyan nahawu ne filla-illa game da yadda suke aukuwa a tsarin da ya dace don ba da ingantattun jimloli. Babu shakka idan muka yi haka, sa'annan ya kasance cewar waxannan jimloli da muka gina sun dace da yadda hausawa ke sarrafa harshensu, wannan zai sa mu qudurta a zukanmu na gabatar da nahawun Hausa. Ginshiyan nahawun Hausa su ne, sunaye, wakilin sunaye, siffofi, fi'ilolin Hausa, bayanan- fi'iloli. Xangambo (2011) a cikin wallafarsu (jagoran nazarin Hausa) sun kawo nasu rukunan nahawu Hausa kamar haka: parts of speech. Abin da ake nufi da "parts of speech" shi ne rukunan kalmomin da sukan haka su bayar da jumla. Watau duk maganar da mutum ya yi, in dai ta fa'idantar wajen bayar da ma'anar abin nufi, to ita maganar nan za a iya rarraba ta zuwa kalma-kalma. A taqai, Magana komai tsawonta kome gajartarta, takan qunshi kalmomi ne, tun daga kalma xaya har zuwa fiye da kalmomi goma. Misali, idan muka dubi waxannan maganganu (watau jimloli biyar)

- (i) Sannu (kalma daya)
- (ii) Wane ne? (kalmomi biyu)
- (iii) Suna na ali (kalmomi biyu)
- (iv) To sai na zo ke nan (kalmomi shida)
- (v) Akuyar da kake nema tana kiwo a bakin rafi (kalmomi tara).

Yahaya da Xangambo (2011) sune suka kasa kalmomin Hausa zuwa manyan rukunai tara kamar suna, wakilin suna (ko lamiri), fi'ili (ko aikatau), sifa, bayanin fi'ili, amsa-kama, mahaxi, harafi da motsine rai. Zarruk (2001), ya ce rukunai shida na nahawun Hausa sun yi kama da na nahawun gargajiya yadda da aka rubuta a Ingilishi, watau suna, wakilin suna, aikatau, sifa, bayanau, da mahaxi. Bayan haka a rukunan nahawun Hausa a kwai dirka da kalmomin wanzuwa.

Nazarin Masana a Kan Ire-Iren Nahawu

Zarruq da wasu (2005) a nasu bincike, sun tabbatar da cewa nahawu ya kasu kasha biyu kamar adanannen nahawu ko nahawu asali da bayyanannen nahawu ko nahawun koyo. Waxannan nahawu guda biyu an bayyana ma'anarsu da misalan kowane kamar haka:

Nahawun koyo ko Bayyanannen Nahawu

Bayyanannen nahawu shi ne wanda gogaggu ko shahararrun malamai masu koyar da harshe suke da shi, ko xalibai da suka halarci makaranta suka koya, ko kuma wanda ya zauna a natse ya nazarci ilimin harshe dalla-dalla cikin tsanaki. Galibi a kan same shi ne ta hanyar zuwa makaranta ko zama a aji a nazarce shi bisa jagorancin malamai. Misali a nan shi ne, malami Hausa tamkar bakano ne, domin yana iya yi wa jumlar Hausa xai-xai kamar yadda bakano yakan yi wa inji, domin yana da bayyanannen nahawu. Ya san kauli da ba'adi kuma ya san qa'idajinsa. Haka kuma ta hanyar bayyanannen nahawu ne ake karkasa kalma zuwa qungiya –qunguya ta yadda idan mai shi ya ji magana zai iya cewa daidai take.

Ma'anar Kalma

Yahaya da Zariya da gusau da 'Yaraduwa (2006) sun bayyana cewa kalma lafazi ce mai dunqulalliyar ma'ana da ake nunawa a rubuce ta hanyar barin fili tsakaninta da wata. Misali:

i. Audu da Ali sun kama aiki jiya.

Idan muaka duba wannan jumla sosai, za mu fahimci cewa ta qunshi kalmomi daban-daban guda bakwai: Audu, Da, Ali, Sun, Kama, Aiki, da Jiya. Watau duk abubuwan da aka rubuta su a rarrabe cikin wannan jumla gundarin kalmaomi ne. guda xaya kuma 'kalma'Abubakar (2006) ya bayyana ma'anar kalma da cewa, lafazi ne mai xauke da ma'ana ta kanta, wadda ake iya fahimtarta ta hanyar rubuta ta ko ambatonta ita kaxai. Misali:

- i. Alin ya zauna.
- ii. Jummai ta dafa tafasa.

Idan an lura waxannan misalai biyu da aka gabatar, za a ga jumlar farko tana xauke ne da kalmomi uku ta hanyar barin fili tsakaninsu. Jumla ta biyu kuwa tana dana xauke da kalmomi huxu. Kowace kalma zaman kanta take yi ba a haxe ta da 'yar uwarta ba. Ya qara da cewa kafin a je ga sanin kalma, sai an sami gava. Ita gava tubal ice/hanya ce ta gina kalma. Baqi da wasali ko wanin hakan, su suke haxuwa wajen guda su tayar da gava. Ita kuma gava, ita ce tubulin ginin kalma kamar yadda kalma take tubulin jumla. Daura (2020) ta bayyana cewa, kalma ita ce mafi qarancin zance mai ma'ana waxanda tattaruwarsu ke gina jumla a kowane harshe, kuma a samu amincewar mai harshen. Har ila yau, ta zayyano hanyoyi uku da ake bi domin ginin kalma kamar Ginin kalma ta qwayoyin ma'ana, da Ginin kalma ta amfani da kalma da kuma Ginin kalma ta amfani da tushen kalma. A taqaice, dukkan waxannan bayanai da suka gabata game da ma'anar kalma sun nuna cewa kalma ba wani abu bace face dukkan wani lafazi da xan Adam zai furta a magance ko a rubuce, mai karatu ko saurare ya ji ko kuma ya gani. Sannan kuma ya kasance akwai fili ko tazara tsakanin Kalmar da wata 'yar uwarta kalma.

Azuzuwan Kalma

Kalmomi suna da azuzuwa da dama a Hausa, kuma kowace tana da ta'arifi da aji na musamman, da kuma muhimmiyar rawa da take takawa a harshe. Ga kaxan daga cikinsu:

- Suna	Mafayyaci
- Wakilin suna	Mahaxi
- Aikatau	Jinsi
- Sifa	Harafi

- Bayyanau Dirka

Suna

Sani (1999) ya fassara suna a matsayin abu mai rai ko mara rai wanda ake iya gani da ido da wanda ba a iyawa. Daga nan sai ya ba da misalai da kalmomin mutum, dabba, qwaro, dutse da sauransu a matsayin sunaye ya qara nuna mana cewa suna yana da jinsi da adadi. Mawallafin ya ci gaba da cewa suna iri-iri ne kamar na yanka, gama gari, gagara qirga, tattarau da xan aikatau.

Wakilin Suna

Sani (1999) ya ba da ma'anar wakilin suna a matsayin nau'in kalmar da ke wakiltar suna a magana wato ana amfani da shi ne a madadin suna sannan ya ba da misalan shi, ke, mu a matsayin wakilin suna. Sannan ya ci gaba da misalan ire-iren wakilin suna kamar rakavau, madubi, zagin aikatau nunau da tambayau.

Aikatau

Sani (1999) ya fassara aikatau da cewa kalma ce dake qunshe da aikin da ke cikin jimla. A inda ya ba da misalai kamar haka: -

- i. Audu ya wanke mota
- ii. Binta ta dafa abinci
- iii. Xalibai sun soma karatu

Wato wanke da dafa da soma sune kalmomin aikatau a waxannan jumlolin domin duk suna xauke ne da aiki, sannan kuma mawallafin ya ci gaba da cewa aikatau iri biyu ne akwai aikatau so-karvau da ki-karvau

Jumla

Zariya (2014), ya bayyana ma'anar jumla da cewa 'kalma ce da ke nufin yadda aka tsara kalmomin Hausa cikin wata qira mai ma'ana tare da bin qa'ida don bayar da wani furuci ingantacce wanda za a iya rubutawa. Watau jumloji na nufin ke nan daban ingantattu waxanda za a iya rubutawa bias wata qa'ida. Yahaya & Xangambo (2004:87), sun bayyana jumla da cewa wasu rukunan kalmomi ne sukan hadu su bayar da jumla. Abin nufi a nan shi ne duk maganar da matum ya yi, in dai ta fa'idantar wajen bayar da ma'anar abin da aka nufa. Kuma maganar nan za a iya rarraba ta zuwa kalma kalma. A taqai, Magana kome tsawon ta komai gajartarta, takan kunshi kalmomi ne, tun daga daya har zuwa fiye da kalmomi goma. Misali: mu duba waxannan maganganun (watau jimloji biyar):

- (i) Sannu (kalma daya)
- (ii) Wane ne? (kalmomi biyu)
- (iii) Suna na ali (kalmomi uku)

Tsarin Bincike

A wannan bnincike an yi amfani da siffar bincike na kimiyya (quasi-experimental research). Dalili a nan shi ne, duk wani bincike da aka gudanar, matuqar ya shafi gano tasirin wani batu, misali, 'tantance qwazon xalibai a wani darasi, to, wannan hanya ita ce mafi dacewa ga mai bincike, kamar yadda Hassan (2007).

Yawan Bincike

Jadawalin 3.3.1 jadawalin yawan makarantu da xalibai.

Lamba	Qaramar Hukuma	Yawan Makarantu	Xalibai Maza	Xalibai Mata	Yawa
1.	Ikara	10	295	305	600
2.	Kubau	9	260	296	556
3.	Kudan	10	250	288	538
4.	Lere	12	270	320	590
5.	Maqarfi	9	295	310	605
6.	Sabon Gari	17	730	975	1,705
7.	Soba	10	286	450	736
8.	Zaria	19	910	1,150	2060

Ma'aikatar Ilimi ta Jihar Kaduna 2026

Samfurin Gudanar da Bincike

Jadawli na 3.2: Samfuri Na Adadin makarantu da Xalibai Da aka Keve Domin Gudanar Da Bincike

Lamba	Makaranta	Xalibai Maza	Xalibai Mata
1.	G.G.S.S. Zariya	240	40
2.	G.G.S. Al-Huda-Huda	260	40
Adadi	2	600	120

Amsoshin Tambayoyin Bincike

Tambayar Bincike ta 1: Ta ya ya yawan karanta rubutattun wasannin kwaikwayo zai yi tasiri a kan qwazon xalibai wajen havvaka sanin kalmomin nahawun Hausa?

An yi amfani da qididdigar taqaitawa da qwanqwancewa don fito da amsar wannan tambayar a jadawali na 4.2

Jadawali na 4.2: Qididdigar Kason Maki Wasaxi na Jarabawar Bayan Gwaji ta Xaliban Rukunin Gwaji da na Kula a Kan Sanin Kalmomin Nahawun Hausa

Rukunin Xalibai	Samfurin Xalibai	Wasaxin Maki (X)	Qididdigar Maki Wasaxi	Tazarar Maki Wasaxi
Rukunin Gwaji	40	18.63	4.82	
Rukunin Kula	40	13.34	6.29	5.29

Jadawali na 4.2 yana xauke da qididdigar kason maki wasaxi na jarabawar bayan gwaji na xaliban rukunin gwaji da aka koyar sanin kalmomin nahawun Hausa ta hanyar yawan karanta qagaggun labarai da kuma xaliban rukunin kula da ba a koyar da su ta hanyar yawan karanta qagaggun labarai ba. Jadawali na 4.2 ya nuna xaliban rukunin gwaji na da kason maki wasaxi 18.63, su kuma xaliban kula na da kason maki wasaxi 13.34. Wannan ya nuna rukunin xaliban gwaji na da fifikon kason maki wasaxi 5.29 fiye da xaliban rukunin kula. Don haka

wannan ya nuna amsar tambaya ta farko ita ce yawan karanta qagaggun labarai suna da tasiri wajen koyar da sanin kalmomin nahawun Hausa a ga xaliban manyan makarantun sakandaren Jihar Kaduna.

Tambayar Bincike ta 2: Wane irin tasiri yawan karanta rubutattun wasannin kwaikwayo zai yi a kan qwazon xalivai wajen sanin ma'anar suna na nahawun Hausa?

An yi amfani da hanyar qididdigar kason maki wasaxi wajen fito da amsar wannan tambayar kamar yadda ya zo a jadawali na 4.3

Jadawali na 4.3: Qididdigar Kason Maki Wasaxi na Jarabawar Bayan Gwaji na Rukunin Xaliban Gwaji da na Kula a Kan Sanin Ma'anar Suna A Nahawun Hausa

Rukunin Xalibai	Samfurin xalibai	Wasaxin Maki (X)	Qididdigar wasaxi	Maki	Tazarar Wasaxi	Maki
Rukunin Gwaji	40	19.52	5.96			
Rukunin Kula	40	15.27	6.92		4.25	

Jadawali na 4.3 yana xauke da kason maki wasaxi na jarabawar bayan gwaji na rukunin xaliban gwaji da aka koyar sanin ma'anar suna a nahawun Hausa ta hanyar yawan karanta qagaggun labarai da kuma rukunin xaliban kula da ba a koyar da su ta hanyar yawan karanta qagaggun labarai ba. Jadawali na 4.3 ya nuna xaliban rukunin gwaji suna da kason maki wasaxi 19.52, inda su kuma xaliban rukunin kula suke da kason maki wasaxi 15.27. Wannan ya nuna xaliban rukunin gwaji na da tazarar kason maki wasaxi 4.25 sama da na rukunin kula. Don haka amsar tambayar wannan bincike ta biyu ita ce yawan karanta qagaggun labarai na da tasiri wajen koyar da sanin ma'anar suna a nahawun Hausa ga xaliban manyan makarantun sakandaren Jihar Kaduna.

Sakamakon Hasashen Bincike

Hasashen Bincike na 1: HO¹ Babu wani takamaiman tasiri da yawan karanta rubutattun wasannin kwaikwayo zai yi ga qwazon xalibai da aka koyar ta wannan dabaran havvaka sanin kalmomi nahawun Hausa da kuma xaliban ba'a koyar da su ta wannan dabarar ba.

An yi amfani da ma'aunin qididdiga -t don gano sakamakon wannan hasashen bincike a jadawali

na 4.6

Jadawali na 4.6: Ma'aunin Qididdiga -t na Rukunin Xaliban Gwaji da na Kula a Kan Jarabawar Sanin Kalmomin Nahawun Hausa

Rukunin Xalibai	Samfurin xaliban	$\bar{x}$	Kididdigar Maki Wasaxi	Adadin df	Ma'aunin Qididdigar-t	Ma'aunin-p
Rukunin Gwaji	40	32.8	2.1	78	11.85	0.00
Rukunin Kula	40	18.6	2.8			

Jadawali na 4.6 ya nuna an samu 0.00 na ma'aunin -p a sakamakon hasashen wannan bincike na farko, shi kuma 0.00 na ma'aunin -p da aka samu bai kai ≤ 0.05 na ma'aunin -p da aka xora hasashen wannan bincike a kansa ba. Don haka wannan ya kore hasashen wannan bincike na farko, inda ya nuna akwai bambanci tsakanin xaliban da aka koyar yawan karanta qagaggun labarai da waxanda ba a koyar ba ta fuskar sanin kalmomin nahawun Hausa.

Hasashen Bincike na 2: HO² Babu wani muhimmin tasiri da yawan karanta rubutattun wasannin kwaikwayo zai yi ga qwazon xalibai da aka koyar ta wannan dabarar sanin ma'anar suna na nahawun Hausa da kuma xaliban ba'a koyar ba ta wannan dabarar ba.

An yi amfani da ma'aunin qididdiga -t wajen samo sakamakon wannan hasashen a jadawali na 4.7

Jadawali na 4.7: Ma'aunin Qididdigar -t na Rukunin Xaliban Gwaji da na Kula a Kan Sanin Ma'anar Suna A Nahawun Hausa

Rukunin Xalibai	Samfurin daliban	$\bar{x}$	Kididdigar Wasaxi	Maki	Adadin df	Ma'aunin Qididdigar -t	Ma'aunin -p
Rukunin Gwaji	40	30.5	2.4		78	8.92	0.00
Rukunin Kula	40	18.4	3.1				

Jadawali na 4.7 ya nuna an samu 0.00 na ma'aunin -p a sakamakon hasashen wannan bincike na biyu, kuma wannan sakamako bai kai ≤ 0.05 da aka xora hasashen wannan binciken a kansa ba. Don haka wannan ya kore hasashen wannan binciken na biyu, inda ya nuna akwai bambanci tsakanin xaliban da aka koyar yawan karanta qagaggun labarai da waxanda ba a koyar ba kan sanin ma'anar suna a nahawun Hausa.

Sakamakon Bincike

- i. Sakamakon bincike na xaya ya gano cewa sanin xaliban gwaji da aka koyar kalmomin nahawun Hausa ta hanyar yawan karanta qagaggun labarai ya qaru fiye da na rukunin kula da ba a koyar da su ta wannan hanyar ba. Sakamakon ya nuna xaliban sun samu ci gaba wajen sanin kalmomin nahawun Hausa.
- ii. Sakamakon bincike na biyu ya tabbatar da qwazon xaliban sakandare da aka koyar yawan karanta qagaggun labarai daga vangaren xaliban rukunin gwaji ya zarce na xaliban da ba a koyar ta wannan hanyar ba. Sakamakon ya nuna xaliban sun samu ci gaba wajen ma'anar suna a nahawun Hausa.

Shawarwari

- i. Ya kamata malaman Hausa su rungumi wannan dabarar ta amfani da yawan karanta qagaggun labarai a koyar da darussan Hausa ga xalibai.

- ii. A samar da littattafan da suka shafi koyar da qagaggun labarai a makarantu don xalibai.
- iv. Gwamnati ta xauki nauyin yaxa wannan dabarar ta koyarwa don cin gajiya ta ga sauran malamai.

MANAZARTA

Adamu, M. (2023). Tasirin Dabarar Saurari-Faxi ga Fahimtar Karatun Rubutaccen Zube na Hausa ga Xaliban Makarantun Sakandaren Jihar Katsina, Nigeria. The Thesis Submitted to the Postgraduate School Zaria.

Aminu, A.L (1992). The Tabuka Epic: Test of a Rendition by Audu Makaho Birnin Kebi with an English Translation and Commentary: A Thesis submitted to the Post Graduate School

Xangambo, A. (2011). *Rabe-Raben Adabin Hausa* (Sabon Tsari) Zaria: Amana Publishers Ltd.

Daura et al (2020). *Bincike a ilmance*: Bat Cave Press

Mansir, I. (2024) Tasirin karatu mai fadi kan kiyayi qa'idojin rubutun Hausa na xaliban qwalejin ilimi da ke jihohin katsina da jigawa. A thesis submitted to the postgraduate school Ahmadu Bello university Zaria. In partial fulfillment of the requirement for the award of masters of art degree, in African languages (Hausa).

Mansur et al (2016). The Effect of Audio-lingual Method on Hausa Language Acquisition in Selected Secondary Schools in Charanchi Local Government Katsina State. Department of Arts and Social Science Education, Faculty of Education A.B.U Zaria.

Sani, M.A.Z. (1999) *Tsarin Sauti Da Nahuwan Hausa*. Ibadan University Press Plc.